

HIRVING
ALL FARM BOYS
WANT TO LEARN
TO WRITE
AND TO READ
AND TO
STAND UP
FOR THEMSELVES
AND TO
BEHAVE AS
GENTLEMEN
AND TO
HAVE A
GOOD
OPINION
OF THEMSELVES

TRAIN SCHEDULE

DEPART	TIME	ARRIVE	TIME	PLACE
Franklin	1:00	Franklin	2:00	Franklin
Franklin	3:00	Franklin	4:00	Franklin
Franklin	5:00	Franklin	6:00	Franklin

I SKYRIUS

Ponia Reičelė Lind nustemba

Ponia Reičelė Lind gyveno kaip tik ten, kur vieškelis į Evonlį staiga leidžiasi į nedidelę alksniais ir vijokliais apaugusią daubą ir kur jį kerta upokšnis, prasidedantis toli, senojoje Katbertų giraitėje; visi žinojo, kad aukštupyje per tą mišką jis teka vingrus ir veržlus, su tamsiais, slaptingais duburiais ir slenksčiais, bet pasiekęs Lindų Lomą nutyksta ir virsta gerai išauklėtu upeliu, nes pro ponios Reičelės Lind namą net upokšnis negali tekėti nepaisydamas padorumo ir nerodydamas pagarbos. Veikiausiai jis numanė, kad ponia Reičelė sėdi prie lango, akylai stebėdama visus, skubančius pro šalį, nuo upokšnio iki vaikų, o pastebėjusi ką nors keista ir neįprasta nenurimsta, iki iššniukštinėja, kas ir kaip.

Tiek Evonlyje, tiek už jo ribų gyvena daugybė žmonių, kuriems taip rūpi kaimynų reikalai, kad jie net pamiršta savus, bet ponia Reičelė Lind buvo viena iš tų gabiųjų, kurie susidoroja ne tik su savo, bet ir su svetimais rūpesčiais. Ji garsėjo kaip puiki šeimininkė, savo darbus visuomet nudirbanti laiku ir puikiai, vadovaujanti siuvimo rateliui, padedanti tvarkyti sekmadieninės mokyklos reikalus, taipgi buvo tvirčiausia Bažnyčios globos draugijos atrama bei užsienio misijų pagalbininkė. Be viso to, ponia Reičelė rasdavo apščiai laiko valandų valandas sėdėti prie virtuvės lango iš medvilninių siūlų megzdama lovatieses – buvo nunėrusi jų šešiolika, kaip pagarbiai kuždėdavosi namų šeimininkės – ir akylai stebėti vieškelį, kertantį daubą ir stačia

raudonuojančia kalva nuvingiuojantį tolyn. Evonlis buvo įsikūręs nedideliame trikampiam pusiasalyje, išsišovusiam į Šventojo Lauryno įlanką ir iš abiejų pusių skalaujamame vandens, tad atvykdamas ar išvykdamas turėjai traukti tuo vieškeliu, vadinasi, neprasprūsdavai pro visa reginčias ponios Reičelės akis.

Ji ten sėdėjo ir vieną birželio pradžios popietę. Pro langą švietė šilta saulutė, šlaite prie namo it nukaitusi nuotaka rausvai ir baltai žydėjo sodas, aplink žiedus dūzgė nesuskaičiuojama daugybė bičių. Tomas Lindas – romus žmogelis, kurį evonliečiai vadino „Reičelės Lind vyru“, – lauke ant kalvos už klojimo sėjo vėlyvasias ropes, o Matijus Katbertas dideliame raudonuojančiame lauke už upokšnio, prie Žaliastogių, turėjo sėti savąsias. Ponia Reičelė žinojo, kad taip turi būti, mat vakar vakare Karmodyje, Viljamo Dž. Bleiro krautuvėje, buvo nugirdusi Matijų Peteriui Morisonui sakant, esą kitą popietę jis sėsias ropes. Žinoma, Peteris pirmas jo paklausė, nes dar niekas nebuvo girdėjęs, kad Matijus Katbertas kada būtų savo noru apie ką nors pranešęs.

Ir vis dėlto čia buvo Matijus Katbertas, tokią dieną, kai ir akmuo kruta, pusę ketvirtos popiet ramiai važiuojantis per daubą ir kylantis į kalvą; negana to, vilkintis geriausiais drabužiais ir segintis baltą apykaklę, – aiškus įrodymas, kad vyksta kur nors už Evonlio. Be to, važiavo brikele, pasikinkęs bėrają, vadinasi, išsiruošė toli. Tai kurgi tas Matijus Katbertas važiuoja ir kodėl?

Jei čia būtų buvęs kitas evonliškis, ponია Reičelė, mikliai sumetusi, kas ir kaip, būtų beveik neklystamai atspėjusi atsakymus į abu klausimus. Bet Matijus taip retai išvažiuodavo iš namų, kad jį išginti turėjo kas nors neįprasta; už jį drovesnio žmogelio kaip gyvas nerasi, tad atsidurti tarp nepažįstamų žmonių ar bet kokioje kitoje vietoje, kur gali tekti prabilti, jam buvo tikra kančia. Nedažnai išvysį brikele važiuojantį išsipusčiusį Matijų su balta apykakle. Ponia Reičelė svarstė ir šiaip, ir taip, bet nieko nesugalvojo, tad smagi popietė buvo sugadinta.

„Išgėrus arbatos reikės nužingsniuoti iki Žaliastogių ir iš Marilės sužinoti, kur ir ko jis išvažiavo, – galiausiai nusprendė garbioji moteriškė. – Šiuo metų laiku jis paprastai nevažiuoja į miestą, o į svečius suvis niekada neišsirengia. Jeigu pabaigė ropių sėklas, nevažiuotų brikele išsipustęs jų nusipirkti. Jei važiuotų daktaro, būtų lėkęs greičiau. Bet vis tiek turėjo vakar vakare kas nors nutikti, kad leidosi į kelionę. Tikras galvosūkis, ne kitaip, ir nė minutės nenurimsiu, kol sužinosiu, kas Matijų Katbertą šiandien išginė iš Evonlio.“

Todėl išgėrusi arbatos ponია Reičelė susiruošė į kelią. Eiti nereikėjo toli: didelis, platus, sodo gožiamas namas, kuriame gyveno Katbertai, tebuvo vos už keturių šimtų metrų nuo Lindų Lomos. Kalbant tiksliau, ilgas keliukas iki namo jį dar gerokai nutolino. Matijaus Katberto tėvas, toks pat drovus ir tylus kaip ir jo sūnus, stengėsi apsigyventi kuo toliau nuo kaimynų ir sodybą įkūrė kone pačiame miške. Žaliastogiai buvo pastatyti tolimiausiam jo išsikirsto miško ploto pakraštyje ir tebestovėjo tenai ligi šiol, vos regimi nuo vieškelio, palei kurį draugiškai spietėsi visi kiti Evonlio namai. Gyvenimas tokioje vietoje, anot ponios Reičelės, galima sakyti, suvis ne *gyvenimas*.

– Tai tik *buvimas*, štai taip, – murmėjo ji žengdama ratų giliai išvažinētu, žolėmis apaugusiu keliuku, pakraščiais apžėlusiu laukinių rožių krūmais. – Nėra ko stebėtis, jei tiek Matijus, tiek Marilė yra keistoki, juk gyvena čia sau vieni du. Medžiai – ne kažin kokia draugija, bet, dievaži, jeigu gebėtų ją palaikyti, jų čia per akis. Man mielesni žmonės. Žinoma, juodu atrodo patenkinti, bet vėlgi, manyčiau, todėl, kad priprato. Kaip žmonės sako, ir šuo kariamasi pripranta.

Taip murmedama ponია Reičelė įžengė į Žaliastogių galinį kiemą. Tas kiemas buvo labai žalias, švarus ir tvarkingas; vienoje pusėje šakas svarino dideli seni gluosniai, kitoje tvarkingai rikiavosi juodosios tuopos. Nepamatysi nei kur nors ne vietoje numesto pagalio, nei akmenėlio, – jei būtų kitaip, ponია Reičelė iškart būtų pastebėjusi. Jos nuomone, Marilė Katbert savo kiemą šlavė taip pat dažnai kaip ir namus. Maistą būtų galėjęs valgyti tiesiai nuo žemės, nereikėtų nė dulkelės nubraukti.

Ponია Reičelė žvaliai pabarbeno į virtuvės duris ir pakviesta įžengė vidun. Žaliastogių virtuvė buvo šviesi ir jauki – arba būtų buvusi jauki, jei nebūtų tokia akinamai švari, lyg kokia nenaudojama svetainė. Jos langai žvelgė į rytus ir į vakarus; pro vakarinį langą, atsiveriantį į galinį kiemą, plūdo švelni birželio saulės šviesa, bet rytinis langas, pro kurį galėjai žvilgtelėti į baltai pražydusias vyšnias sodo kairėje ir svyrančius liaunus berželius dauboje prie upokšnio, visas buvo apaugęs žaliais susivijusiais vijokliais. Marilė Katbert prie jo ir sėdėdavo, kai apskritai kada prisėdavo, visuomet šiek tiek nepasitikėdama saulės spinduliais, mat šie jai atrodė pernelyg mirguliuojantys ir neįaučiantys atsakomybės pasauliui, kurį reikia vertinti rimtai. Dabar ji sėdėjo ten megzdama, o stalas už nugaros buvo padengtas vakarieni.

Dar nespėjusi užverti durų ponია Reičelė jau įsidėmėjo viską, kas gulėjo ant stalo. Lėkštės trys, vadinasi, Marilė laukia kažko su Matijumi parvykstant, bet valgiai kasdieniai ir uogienė tik rūgščių obuoliukų. Ir pyragas tik vienos rūšies, vadinasi, laukiama draugija nebus kuo nors išskirtinė. O kam Matijui balta apykaklė ir bėroji? Nuo šios paslapties, tokios neįprastos tyliems ir nemįslingiems Žaliastogiams, poniai Reičelei net apsvaigo galva.

– Labas vakaras, Reičele, – gyvai pasisveikino Marilė. – Tikrai gražus vakaras, tiesa? Gal prisėstumei? Kaip laikosi namiškiai?

Nors buvo gana skirtingos, – o gal kaip tik dėl to, – Marilę Katbert ir ponią Reičelę nuo seno siejo ryšys, kurį gal galėtum pavadinti draugyste.

Marilė buvo aukšta, liesa, kampuota moteris be jokių apvalumų, tamsūs plaukai, kuriuose blyksėjo žilos sruogos, visada susukti į standų mazgą pakaušyje, karingai pervertą dviem metaliniais smeigtukais. Ji atrodė nedaug patyrusi, bet nepalenkiamos sąžinės moteris, – tokia ir buvo. Tačiau raukšlėlės apie burną bylojo, kad tereikėtų tik truputį pasistengti ir paaiškėtų ją turint humoro jausmą.

– Visi sveiki, – atsakė ponია Reičelė. – Bet kai šiandien pamačiau išvažiuojantį Matijų, išsigandau dėl *tavęs*. Pamaniau, gal važiuoja daktaro.

Marilė supratingai timptelėjo lūpas. Iš ponios Reičelės ji to ir tikėjosi. Žinojo, kad tokia nepaaiškinama Matijaus išvyka bus per didelis išbandymas kaimynės smalsumui.

– Oi, ne, aš visai sveika, nors vakar labai sopėjo galvą, – atsakė ji. – Matijus išvažiavo į Šviesupius. Mes iš našlaičių prieglaudos Naujojoje Škotijoje pasiimame berniuką, ir jis atvyksta šį vakarą traukiniu.

Jei Marilė būtų pasakiusi, kad Matijus išvažiavo į Šviesupius pasitikti iš Australijos atvykstančios kengūros, ponია Reičelė nebūtų labiau apstulbusi. Tiesą sakant, ji penkias sekundes sėdėjo be žado. Negali būti, kad Marilė iš jos šaipytųsi, bet nedaug trūko, kad ponია Reičelė būtų taip pamaniusi.

– Ar tu rimtai, Marile? – griežtai paklausė atsipeikėjusi.

– Žinoma, – atsakė Marilė, tarytum imti berniukus iš Naujosios Škotijos našlaičių prieglaudos būtų ne kokia negirdėta naujovė, o vienas iš įprastų pavasarinių kiekvieno gerai tvarkomo Evonlio ūkio darbų.

Ponია Reičelė jautė patyrusi stiprų psichinį sukrėtimą. Mintyse ji šaukte šaukė. Berniukas! Tik pamanykit, Marilė ir Matijus Katbertai įsivaikina berniuką!

Iš našlaičių prieglaudos! Na, pasaulis išties verčiasi aukštyn kojomis! Daugiau jau niekas jos nebenustebins! Niekas!

– Kas, po galais, įpiršo jums tokią mintį? – nepritariamai paklausė.

Juk buvo pasielgta nepaklausus jos patarimo, todėl nori nenori reikia nepritari.

– Na, mudu jau kurį laiką svarstėme, tiesą sakant, visą žiemą, – atrėmė Marilė. – Dieną prieš Kalėdas pas mus lankėsi ponია Aleksandra Spenser ir sakė pavasarį ketinanti iš Houptono prieglaudos pasiimti mergaitę. Ten gyvena jos pusseserė, ponია Spenser pas ją svečiavosi ir viską apie tuos reikalus išmano. Tad nuo to laiko mudu su Matijumi retkarčiais apie tai pasikalbėdavome. Pamanėme, reiktų pasiimti berniuką. Žinai, metai bėga, Matijui jau šešiasdešimt, ir jis ne toks guvus kaip kadaise. Širdis gerokai šlubuoja. O juk žinai, kaip dabar baisiai sunku ką nors pasisamdyti. Nieko kito negausi, tik tuos kvaišas prancūzų pusbernius, o vos kurį įpratini prie tvarkos ir ko nors išmokai, žiūrėk, jau kelia sparnus į kokią omarų konservų fabriką arba Valstijas. Iš pradžių Matijus siūlė pasiimti berniuką iš tėviškės. Bet aš kategoriškai pasipriešinau. „Gal jie ir nėra blogi, nesakau, kad jie blogi, – bet nenoriu jokių Londono gatvių vaikėzų, – pareiškiau. – Duok man bent jau čia gimusį. Žinoma, kad ir ką gautume, vis tiek rizikuojame. Bet man bus ramiau ir naktimis geriau miegosiu, jei paimsime vietinį, kanadietį.“ Tad galiausiai nusprendėme prašyti ponios Spenser, kad nuvažiavusi pasiimti mergaitės, parinktų mums berniuką. Aną savaitę išgirdome, kad ji jau ruošiasi, todėl per Ričardo Spenserio namiškius Karmodyje paprašėme parvežti mums guvų, gražų berniuką – kokių dešimties ar vienuolikos. Nutarėme, kad toks amžius būtų tinkamiausias: pakankamai didelis, kad iškart tiktų ruošos darbams, ir ganėtinai mažas, kad galėtume jį deramai išmokyti. Norim duoti jam gerus namus ir leisti į mokyklą. Šiandien atėjo ponios Spenser telegrama – laiškiniukas atnešė iš pašto skyriaus, – kuria ji pranešė šiandien, pusę šeštos, parvažiuojanti traukiniu. Tad Matijus išvažiavo į Šviesupius jo pasitikti. Ten ponია Spenser jį išlaidins. Pati, žinoma, važiuos toliau, iki Baltasmėlių.

Ponia Reičelė visuomet didžiavosi tuo, kad sako, ką galvojanti. Dabar ji ir išklojo savo nuomonę, mat jau buvo susidariusi požiūrį į šią stulbinamą naujieną.

– Na, Marile, tiesiai šviesiai tau pasakysiu: manau, jog darote didelę kvailystę, pavojingą kvailystę, štai taip. Juk nežinote, ką gausite. Parsivežate į sodybą ir namus svetimą vaiką, apie kurį ničnieko nežinote: nei koks jo būdas, nei kas jo tėvai,

nei kas gali iš jo išeiti. O juk vos prieš savaitę skaičiau laikraštyje, kaip kažkur salos vakaruose vyras su žmona pasiėmė iš našlaičių prieglaudos berniuką ir jis naktį padegė jų namą, – *tyčia*, Marile, – ir kone supleškino juos lovose. Žinau dar vieną atvejį, kai išūnytas berniukas gerdavo žalius kiaušinius ir niekam nepavyko jo nuo to atpratinti. Jeigu būtum paklaususi mano patarimo, – o nepaklausei, Marile, – būčiau sakiusi: dėl Dievo meilės, nė negalvokit apie tokį dalyką, štai taip.

Atrodė, tokia „paguoda“ Marilės nei suerzino, nei privertė sunerimti. Ji ramiai mezgė toliau.

– Neneigiu, Reiče, kad tavo žodžiuose yra tiesos. Man pačiai buvo kilę dvejonų. Bet Matijus baisiai užsispyrė. Supratau, todėl nusileidau. Matijus retai dėl ko užsispiria, bet jei jau taip nutinka, jaučiu, kad mano pareiga nusileisti. O dėl pavojaus, tai beveik viskas, ką žmogus daro šiam pasauly, kelia pavojų. Juk net savus vaikus auginantiems tėvams gali nepavykti — ne visada jie užauga geri. Be to, Naujoji Škotija visai arti mūsų salos. Juk parsivežame ne iš Anglijos ar Valstijų. Jis negali labai skirtis nuo mūsų.

– Ką gi, viliuosi, viskas baigsis sėkmingai, – pareiškė ponja Reičelė tokiu balsu, kuris aiškiai bylojo apie skaudžias abejones. – Tik nesakyk, kad neperspėjau, jei jis supleškins Žaliastogius ar į šulinį pribers strichnino – girdėjau apie tokį atvejį Naujajame Bransvike, kur vaikas iš našlaičių prieglaudos taip pasielgė ir visa šeima mirė siaubingai kentėdama. Tiesa, ten buvo mergaitė.

– Na, mes imame ne mergaitę, – atitarė Marilė, tarytum šulinius nuodytų tik mergaitės, o laukiant berniuko to baimintis nereikia. – Niekuomet nė nesvajojau auginti mergaitės. Stebiuosi, kodėl ponja Spenser taip pasirinko. Bet, antra vertus, jeigu jai šautų į galvą, ji nė nemirktelėjusi įsivaikintų visą našlaičių prieglaudą.

Ponia Reičelė mielai būtų luktelėjusi, kol Matijus grįš namo su savo našlaičiu. Bet sumetusi, kad jis užtruks dar bent geras dvi valandas, nutarė pajėti keliu iki Roberto Belo sodybos ir pranešti naujieną. Susidomėjimą ši žinia sukels išties neeilinį, o ponja Reičelė labai mėgo kelti susidomėjimą. Tad ji patraukė savais keliais, o Marilei kažki kaip palengvėjo, nes ji, paveikta ponios Reičelės pesimizmo, vėl pajuto kylant dvejones ir baimes.

– Kur tai matyta! – sušuko ponja Reičelė, saugiai išėjusi į keliuką. – Išties atrodo, kad sapnuoju. Ką gi, gaila to vargano vaikio, tikrai. Matijus ir Marilė apie vaikus nieko neišmano ir tikėtis, kad jis bus išmintingas ir rimtas kaip senis, net rimtesnis

už savo senelį, jei tokį turėjo, nors tuo labai abejoju. Kažkaip keista galvoti apie vaiką Žaliastogiuose, vaikų ten niekada nebuvo, nes kai namas buvo statomas, Matijus su Marile jau buvo užaugę, jei apskritai jie kada nors buvo vaikai. Žiūrint į juos sunku tuo patikėti. Nė už ką nenorėčiau būti to našlaičio kailyje. Vaje, man jo gaila, štai taip.

Taip laukinių rožių krūmams liejo širdį ponia Reičelė, bet jei būtų galėjusi matyti vaiką, tą akimirką kantriai laukiantį Šviesupių stotelėje, būtų galėjusi dar labiau.

II SKYRIUS

Matijus Katbertas nustemba

Matijaus Katberto bėroji ramiai risnojo aštuonias mylias iki Šviesupių. Kelias buvo gražus, driekėsi palei jaukias sodybas, tai vienur, tai kitur kirto kokį balzaminų kėnių miškelį ar daubą, prižėlusią ūkanotus žiedus svarinančių laukinių slyvų. Ore saldžiai kvėpėjo obelų sodai ir pievos, besidriekiančios tolumoje iki perlamutru ir purpuru švytinčių horizonto miglų. O tuo tarpu –

*Paukštelių čiulbesys padangėje skambėjo toks skardus,
Lyg vasara mus džiugintų tiktai šią dieną per metus.*

Važiuoti Matijui savaip patiko, išskyrus tas akimirkas, kai sutikdavo moteris ir turėdavo joms linktelėti, nes Princo Edvardo saloje privalai linksėti visiems be išimties, kad ir ką kelyje sutiktum – pažįstamą ar nepažįstamą.

Matijų baugino visos moterys, išskyrus Marilę ir ponią Reičelę. Jis nejaukiai gūžėsi manydamas, kad tos paslaptingos būtybės iš jo slapta šaiposi. Gal per daug ir neklydo, nes atrodė keistoka žmogysta: nerangus, ilgais, žilstelėjusiais plaukais, siekiančiais pakumpusius pečius, ir vešlia, švelnia ruda barzda, kurią nešiojo nuo pat dvidešimties metų. Tiesą sakant, dvidešimties jis atrodė panašiai kaip ir šešiasdešimties, tik dar nepražilęs.

Privažiavus Šviesupius traukinio nebuvo nė ženkle. Matijus pamanė, kad atvyko per anksti, tad pririšo arklį Šviesupių viešbutuko kieme ir nuėjo į stotį. Ilgas peronas

buvo beveik tuščias, vienintelė gyva būtybė buvo mergaitė, sėdinti ant skiedrų krūvos pačiame jo gale. Vos pamatęs, jog tai mergaitė, Matijus kuo skubiau praėjo pro ją nė nedirstelėjęs. Jei būtų dirstelėjęs, tikriausiai būtų pastebėjęs nuo įtampos ir laukimo sustingusį veidelį. Ji sėdėjo kažko laukdama, o kadangi tuo metu reikėjo tik sėdėti ir laukti, ji tai darė iš visų jėgų.

Stoties viršininką Matijus sutiko rakinantį bilietų kasą ir besiruošiantį eiti namo vakarienės. Jo pasiteiravo, ar greitai atvažiuos pusės šeštos traukinys.

– Pusės šeštos traukinys jau atvyko ir prieš pusvalandį išvyko, – žvaliai atsakė pareigūnas. – Bet jums buvo palikta keleivė – nedidelė mergaitė. Ji sėdi štai ten ant skiedrų. Siūliau jai eiti į moterų laukiamąjį, bet ji oriai pareiškė verčiau liksianti lauke. „Čia daugiau erdvės vaizduotei“, – paaiškino. Sakyčiau, keistuolė.

– Aš laikiu ne mergaitės, – ryžtingai atšovė Matijus. – Atvažiavau berniuko. Jis turėtų čia būti. Jį man iš Naujosios Škotijos turėjo atvežti ponias Aleksandra Spenser.

Stoties viršininkas švilptelėjo.

– Tikriausiai įvyko klaida, – tarė jis. – Ponia Spenser išlipo iš traukinio su ta mergaite ir perdavė ją man globoti. Sakė, judu su seseria ketinate įsivaikinti ją iš našlaičių prieglaudos ir netrukus atvažiuosit jos paimti. Tiek ir težinau, o daugiau našlaičių kur nors pasislėpęs nelaikau.

– Nesuprantu, – bejėgiškai sumurmėjo Matijus, trokšdamas, kad šalia būtų Marilė ir rastų išeitį iš šios padėties.

– Verčiau paklauskite pačios mergaitės, – nerūpestingai leptelėjo stoties viršininkas. – Ko gero, ji galės paaiškinti – juk turi liežuvį, tikrai. Gal tokių berniukų, kokių norėjot, nebuvo.

Jis spėriai nužingsniavo tolyn, mat buvo išalkęs, o nelaimėliui Matijui neliko nieko kito, tik padaryti tai, kas jam buvo sunkiau, nei patampyti liūtą už ūsų: prieiti prie mergaitės – nepažįstamos našlaitės – ir griežtai paklausti, kodėl ji ne berniukas. Širdyje suvaitojęs Matijus apsisuko ir palengva nukrypavo peronu jos link.

Mergaitė Matijų stebėjo nuo pat tos akimirkos, kai šis pro ją praėjo, ir dabar nuleido akių. Matijus į ją nežiūrėjo, o net jei būtų žiūrėjęs, vis tiek nebūtų matęs, kokia ji yra iš tiesų, tačiau eilinis praeivis būtų regėjęs kokių vienuolikos metų mergaitę labai trumpa, itin ankšta ir neapsakomai bjauria pilkšvai geltona pusvilnonės flanelės suknele. Ji dėvėjo išblukusią rudą šiaudinę skrybėlaitę, o iš po skrybėlaitės

per nugarą drikėsi dvi itin storos rusvos kasos. Veidelis smulkus, išbalęs ir liesas, be to, labai strazdanotas. Burna didelė, kaip ir akys, kurios atrodė tai žalios, tai pilkos, nelygu kokia šviesa ir nuotaika.

Štai ką būtų regėjęs eilinis praeivis. Įdėmesnis stebėtojas gal būtų pastebėjęs, kad jos smakras labai smailus ir ryžtingas, didelės akys narsios ir gyvos, lūpos dailios ir išraiškingos, kakta plati ir iškili. Trumpai tariant, išvalgus neeilinis stebėtojas būtų nusprendęs, kad šio moteriškos lyties beglobio vaiko, kurio taip absurdiškai bijojo Matijus Katbertas, kūne gyvena neeilinė siela.

Tačiau Matijų sunkus išbandymas prašnekti pirmam aplenkė, nes vos supratusi, kad jis eina prie jos, mergaitė atsistojo, vienoje liesutėje rudoje rankelėje spausdama padėvėto senamadiško kelionmaišio rankeną. Kitą ištiesė Matijui.

– Jūs turbūt ponas Matijus Katbertas iš Žaliastogių? – paklausė itin aiškiai, maloniu balsu. – Džiaugiuosi jus matydama. Buvau pradėjusi nerimauti, kad manęs neatvažiuosite, ir visa ko prisigalvojau, kas galėjo jums sukliudyti. Nusprendžiau, kad jei šį vakarą manęs nepaimsite, eisiu taku prie tos didelės laukinės vyšnios ties posūkiu ir į ją išlipusi praleisiu naktį. Nė kiek nebijočiau, o miegoti nuo žiedų pabalusioje laukinėje vyšnijoje ir dar mėnesienoje būtų puiku. Kaip manote? Gali įsivaizduoti, lyg gyventum marmurinėse menėse, tiesa? Ir nė kiek neabejojau, kad jei neatvažiuosite šįvakar, pasirodysite rytą.

Matijus nedrąsiai paspaudė liesą rankelę ir iškart nusprendė, ką daryti. Juk negali pasakyti šitam vaikui švytinčiomis akimis, kad įvyko klaida. Jis vešis ją namo ir leis tą padaryti Marilei. Šiaip ar taip, mergaitės negalima palikti Šviesupiuose, kad ir kokia būtų įvykusi klaida, tad visus klausimus ir aiškinimąsi galima atidėti iki to laiko, kai jis saugiai atsidurs Žaliastogiuose.

– Atsiprašau, kad susivėlinau, – droviai tarė. – Eikime, arklys štai ten, kieme. Duok savo krepšį.

– Oi, galiu pati pasinešti, – linksmi atsakė mergaitė. – Jis nesunkus. Jame visos mano žemiškos gėrybės, bet jis nesunkus. O jei suimi ne taip, kaip reikia, ištrūksta rankenėlė, tad verčiau nešiu pati, nes tiksliai žinau kaip. Šis kelionmaišis labai senas. Oi, kaip džiaugiuosi, kad atvažiavote, net jei nakvoti laukinėje vyšnijoje būtų buvę puiku. Turėsime tolokai pavažiuoti, tiesa? Ponia Spenser sakė, dar bus beveik trylika kilometrų. Džiaugiuosi, nes man patinka važiuoti. Oi, atrodo taip nuostabu, kad gyvensiu su jumis ir būsiu jūsų. Aš visuomet buvau niekieno, niekam

išties nepriklausiau. Bet prieglaudoje buvo užvis blogiausia. Gyvenau joje tik keturis mėnesius, bet to buvo gana. Nemanau, kad kada buvote našlaitis ir gyvenote prieglaudoje, tad niekaip negalite suprasti, kas tai yra. Blogiau už viską, ką galite įsivaizduoti. Ponia Spenser sakė, kad nedora šitaip kalbėti, bet aš ne iš piktos valios. Lengva būti nedoram to nežinant, tiesa? Žinote, tie žmonės prieglaudoje, jie geri. Bet joje tiek mažai erdvės vaizduotei – vien kiti našlaičiai. Buvo gan įdomu ką nors apie juos įsivaizduoti – pavyzdžiui, kad šalia sėdinti mergaitė gal iš tiesų yra kokio grafo duktė, kurią kūdikystėje iš tėvų pavogė žiauri auklė, o paskui mirė nespėjusi prisipažinti. Gulėdavau naktimis ir įsivaizduodavau visokius tokius dalykus, nes dieną neturėdavau laiko. Gal dėl to ir esu tokia liesa – aš siaubingai liesa, ar ne? Vien kaulai ir oda. Man patinka įsivaizduoti, kad esu daili rubuilė su duobutėmis alkūnėse.

Tai pasakiusi Matijaus kompanionė nutilo; iš dalies dėl to, kad užduso, iš dalies todėl, kad juodu priėjo brikelę. Ir nebeištarė nė žodžio, kol išvažiavo iš kaimo ir ėmė leistis stačia kalvele, kurioje kelias buvo taip giliai įsirėžęs į minkštą gruntą, kad žydinčiomis laukinėmis vyšniomis ir lieknais baltais berželiais apaugę šlaitai atsidūrė gerokai jiems virš galvų.

Mergaitė ištiesė ranką ir nusilaužė vežimėlio šoną braukiančios laukinės slyvos šakelę.

– Argi ji ne graži? Ką tas nuo šlaito palinkęs visas baltas ir nériniuotas medis jums primena? – paklausė.

– Na kaip sakyti, nė nežinau, – burbtelėjo Matijus.

– Taigi nuotaką, žinoma, baltutėlę nuotaką su lengvučiu šydu. Man neteko nė vienos matyti, bet galiu įsivaizduoti, kaip atrodytų. Pati nesitikiu būti nuotaka. Esu tokia negraži, kad niekas niekada nenorės manęs vesti, – nebent koks misionierius iš užsienio. Manau, užsienietis misionierius neturėtų būti labai išrankus. Bet tikrai viliuosi kada nors turėti baltą suknelę. Man tai – aukščiausia žemiškos laimės išraiška. Tiesiog mėgstu gražius drabužius. Kiek pamenu, kaip gyva nesu turėjusi dailios suknelės, bet, žinoma, dėl to tik turiu daugiau apie ką svajoti, tiesa? Be to, galiu įsivaizduoti save puošniai apsirengusią. Širyt, išeidama iš prieglaudos, jaučiau tokią gėdą, kad tenka vilkėti šitą siaubingą seną flanelinę suknelę. Žinote, visos našlaitės turėjo tokiomis vilkėti. Praeitą žiemą vienas Houptono pirklys padovanojo prieglaudai tris šimtus metrų šitos flanelės. Kai kurie žmonės kalbėjo, esą todėl,

kad neįstengė jos parduoti, bet aš mieliau tikėčiau, kad jis taip pasielgė iš geros širdies, o kaip manote jūs? Kai įlipome į traukinį, atrodė, lyg visi į mane žiūrėtų ir gailėtųsi. Bet aš negaišau laiko ir įsivaizdavau vilkinti nuostabiausią žydro šilko suknelę – nes jei jau įsivaizduoji, tai verčiau įsivaizduoti ką nors gera – ir dėvinti didelę skrybėlę, išpuoštą daugybe gėlių ir linguojančių plunksnų. Ir dar su auksiniu laikrodėliu, minkštos odos pirštinaitėmis ir batukais. Iškart pralinksmėjau ir, kiek įstengiau, mėgavausi kelione į salą. Kai plaukėm laivu, manęs nė kiek nepykino. Nepykino ir ponios Spenser, nors paprastai jai būna bloga. Ji sakė neturėjusi laiko bloguoti, žiūrėjusi, kad aš neiškrisčiau per bortą. Sakė, dar niekad nemačiusi, kad kas šitaip visur landžiotų kaip aš. Bet jei neleidau jai subloguoti, vadinasi, visa laimė, kad šmirinėjau, tiesa? Man taip norėjosi viską tame laive apžiūrėti, nes nežinojau, ar kada turėsiu kitą progą. Oi, čia dar daugiau vyšnių, apsipyusių žiedais! Šita sala – vien žydyntys medžiai. Aš ją jau pamėgau ir labai džiaugiuosi, kad čia gyvenasiu. Seniai girdėjau, kad Princo Edvardo sala – gražiausia vieta žemėje, ir įsivaizduodavau joje gyvenanti, bet niekuomet nesitikėjau, kad taip ir bus. Malonu, kai svajonės pildosi, tiesa? Bet tie raudoni keliai tokie juokingi. Kai Šarlottaune įlipome į traukinį ir pro šalį ėmė šmėžuoti raudoni keliai, paklausiau ponios Spenser, kodėl jie raudoni, o ji atsakė nežinanti ir paprašė, dėl Dievo meilės, jos nieko nebeklausinėti. Sakė, kad uždaviau jai jau kokį tūkstantį klausimų. Matyt, taip ir buvo, bet kaip kitaip viską sužinosi, jei neklausinėsi? Išties, kodėl tie keliai raudoni?

– Na kaip sakyti, nežinau, – sumurmėjo Matijus.

– Ką gi, tai vienas iš tų dalykų, kuriuos kada nors reikės sužinoti. Argi ne nuostabu galvoti apie visa tai, ką dar galima sužinoti? Tiesiog smagu būti gyvai – pasaulis toks įdomus. Nė perpus nebūtų toks įdomus, jei apie viską iki siūlo galo žinotume, tiesa? Tuomet nebeliktų vietos vaizduotei, tiesa? Bet gal aš per daug kalbu? Žmonės man visuomet taip sako. Gal norėtumėt, kad nutilčiau? Jeigu taip, liausiuos. Galiu *liautis*, jei taip nusprendžiu, nors tai nėra lengva.

Bet Matijus – nors pačiam tai buvo labai netikėta – jautėsi smagiai. Jis, kaip dauguma tylenių, mėgo šnekius žmones, kai šie mielai plepėdavo patys ir nelaukdavo, ką jis atsakys. Bet ligi šiol niekada nesitikėjo, kad jam patiks mažos mergaitės draugija. Tiesą sakant, moterys ir šiaip yra nekoks reikalas, o mergaitės – dar prastesnis. Jis negalėjo pakęsti, kai jos nedrąsiai slinkdavo pro šalį šnairai į jį žvilgčiodamos, lyg laukdamos, jog vos joms prasižiojus jis ims jas ir praris. Taip

elgdavosi gražiai išauklėtos evonliškės mergaitės. Bet ši strazdanota raganaitė nuo jų labai skyrėsi, ir nors jam, lėtapėdžiui, buvo sunkoka sekti jos šokinėjančias mintis, jautė, kad „tas plepėjimas savotiškai patinka“. Tad kaip įprastai droviai tarė:

– Ai, šnekėk, kiek nori. Man vis tiek.

– Oi, kaip gerai. Žinau, kad mudu puikiai sutarsime. Toks smagumėlis kalbėti, kai norisi, ir nesulaukti pamokymo, esą vaikai turi būti matomi, bet negirdimi. Man jau milijoną sykių taip sakyta, ne kitaip. Be to, žmonės šaiposi iš manęs, nes kalbu pakiliai. Bet jei tave lanko pakylėtos mintys, turi jas išreikšti pakylėtais žodžiais, tiesa?

– Na kaip sakyt, suprantama, – numykė Matijus.

– Ponia Spenser sakė, kad mano liežuvis veikiausiai palaidas. Bet ne, jis viename gale tvirtai priaugęs. Ponia Spenser minėjo, kad jūsų sodyba vadinasi Žaliastogiai. Aš viską apie ją išklausinėjau. Ponia Spenser sakė, kad ji visa apaugusi medžiais. Kaip gyva dar taip nesidžiaugiau. Man labai patinka medžiai. O aplink prieglaudą jų nė vieno, tik priešais namą keli nupiepę medeliai, aptverti baltintomis tvorelėmis. Patys atrodo lyg našlaičiai, tie medeliai. Man verkti norėdavosi į juos žiūrint. Sakydavau jiems: „Vargšeliai! Jei augtumėte didelėje girioje tarp kitų medžių, o virš šaknų jums želtų samanėlės ir kerotų mėlynės, netoliese tekėtų upelis, o šakose giedotų paukščiai, vešėtumėte sau iki valiai, tiesa? Bet ten, kur esate, nevešite. Puikiai žinau, kaip jaučiatės, mažieji medeliai.“ Gaila buvo šįryt juos palikti. Išties prisiriši prie tokių dalykų, tiesa? Ar prie Žaliastogių kur nors netoli yra upelis? Pamiršau ponios Spenser paklausti.

– Na kaip sakyt, yra, visai prie pat namo.

– Tik pamanykit. Visuomet svajojau gyventi šalia upelio. Nors niekada netikėjau, kad gyvensiu. Svajonės ne visuomet pildosi, tiesa? Argi nebūtu puiku, jei pildytųsi? Bet šią akimirką jaučiuosi kone visiškai laiminga. Visiškai laiminga jaustis negaliu, nes... na, kaip pavadintumėt šitą spalvą?

Ji persimetė per liesą petį vieną ilgą žvilgančią kasą ir pakėlė Matijui prieš akis. Matijus nebuvo pratęs vertinti moterų garbanų spalvos, bet šiuo atveju abejonių nekilo.

– Rusva, ar ne? – paklausė.

Mergaitė paleido kasą ir taip atsiduso, jog atrodė, nuo kojų pirštų galiukų iškvepia visą per amžius susikaupusį liūdesį.

– Taip, rusva, – pritarė nusiminusi. – Dabar matote, kodėl negaliu būti visiškai laiminga. Joks raudonplaukis negali. Kitko neimu per daug į galvą – nei strazdanų, nei žalių akių, nei kad esu liesa. Galiu įsivaizduoti, kad taip nėra. Galiu tartis turinti švelnutę rausvą veido odą ir dailias, mėlynas, spindinčias akis. Bet *negaliu* įsivaizduoti, kad mano plaukai ne rusvi. Nors labai stengiuosi. Galvoju sau: „Dabar mano plaukai juodi kaip anglis, kaip varno sparnas.“ Bet visą laiką žinau, kad jie rusvi, ir tiek, ir man plyšta širdis. Teks sielotis visą gyvenimą. Kartą romane skaičiau apie merginą, kuri sielojosi visą gyvenimą, bet ne dėl rusvų plaukų. Jos plaukai buvo auksiniai ir vilnijo ant alebastro kaktos. Kas yra alebastro kakta? Niekaip nepavyko išsiaiškinti. Ar galite man pasakyti?

– Na kaip sakyti, bijau, kad ne, – atsiliepė Matijus. Jam ėmė truputį svaigti galva. Jautėsi panašiai kaip tąsyk jaunystėj, kai neapdairiai leidosi kito bernioko prikalbinamas per iškylą pasisukti karuselėje.

– Tiek to, kad ir kas tai būtų, tikriausiai dailu, nes ji buvo dieviškai graži. Ar kada įsivaizdavote, kaip turėtumėt jaustis, būdamas dieviškai gražus?

– Na kaip sakyti, ne, neišivaizdavau, – nuoširdžiai prisipažino Matijus.

– O aš dažnai įsivaizduoju. Koks norėtumėt būti, jei galėtumėt pasirinkti: dieviškai gražus, stulbinamai protingas ar angeliškai geras?

– Na kaip sakyti... tiksliai nežinau.

– Ir aš ne. Niekad negaliu nuspręsti. Bet nedidelis skirtumas, nes vargu ar kada būsiu tokia. Aišku kaip dieną, kad niekuomet nebūsiu angeliškai gera. Ponia Spenser sako... oi, pone Katbertai! Oi, pone Katbertai!! Oi, pone Katbertai!!!

Žinoma, poniaspenser sakė ne tai. Ir nei vaikas išvirto iš brikelės, nei Matijus pasielgė kaip nors netikėtai. Jie tiesiog privažiavo kelio vingį ir atsidūrė „alėje“.

„Alėja“, kaip ją vadino Niubridžo gyventojai, buvo kokių trijų ar keturių šimtų metrų kelio atkarpa, visiškai apskliausta didelių, plačiai išsišakojusių obelių, prieš daug metų pasodintų vieno keistuolio seno ūkininko. Virš galvų plytėjo ištisas ilgas kvapnių baltutėlių žiedų skliautas. Žemiau, po šakomis, tvyrojo tiršta violetinė prieblanda, o tolumoje lyg nuostabus apskritas katedros langas švytėjo saulėlydžio nudažytas dangus.

Šis grožis tarytum atėmė vaikui žadą. Ji atsilošė brikelėje, suspaudusi priešais save liesas rankes, džiaugsmingą veidelį pakėlusį į baltą grožybę. Net pravažiavus alėją ir leidžiantis ilgu šlaitu Niubridžo link, ji nei krustelėjo, nei prabilo. Susižavėjusi

Turingys

I SKYRIUS. PONIA REIČELĖ LIND NUSTEMBA	5
II SKYRIUS. MATIJUS KATBERTAS NUSTEMBA	12
III SKYRIUS. MARILĖ KATBERT NUSTEMBA	24
IV SKYRIUS. RYTAS ŽALIASTOGIUOSE	31
V SKYRIUS. ANĖS ISTORIJA	37
VI SKYRIUS. MARILĖ APSISPRENŽIA	43
VII SKYRIUS. ANĖ MELDŽIASI	48
VIII SKYRIUS. ANĖ PRADEDAMA AUKLĖTI	51
IX SKYRIUS. PONIA REIČELĖ LIND PAŠIURPSTA	59
X SKYRIUS. ANĖ ATSIPRAŠO	65
XI SKYRIUS. ANĖS ĮSPŪDŽIAI IŠ SEKMADIENINĖS MOKYKLOS	72
XII SKYRIUS. IŠKILMINGA PRIESAIKA IR PAŽADAS	78
XIII SKYRIUS. LAUKIMO ŽAVESYS	83
XIV SKYRIUS. ANĖ PRISIPAŽIŠTA	87
XV SKYRIUS. AUDRA MOKYKLOS ARBAMOS STIKLINĖJE	95
XVI SKYRIUS. DIANA PAKVIEČIAMA Į TRAGIŠKAI PASIBAIGUSIĄ ARBATĖLĘ	108
XVII SKYRIUS. NORAS GYVENTI GRĮŽTA	118
XVIII SKYRIUS. ANĖS PAGALBA	124
XIX SKYRIUS. KONCERTAS, KATASTROFA IR PRISIPAŽINIMAS	132

XX SKYRIUS. LAKIOS VAIZDUOTĖS ŽABANGOS	143
XXI SKYRIUS. KULINARIJOS NAUJOVĖS	149
XXII SKYRIUS. ANĖ KVIEČIAMA ARBATOS	158
XXIII SKYRIUS. LIŪDNAI PASIBAIGUSI DVIKOVA	162
XXIV SKYRIUS. PANELĖ STEISĖ SU MOKINIAIS RENGIA KONCERTĄ	168
XXV SKYRIUS. MATIJUS REIKALAUJA PŪSTŲ RANKOVIŲ	172
XXVI SKYRIUS. ĮSTEIGIAMAS „APSAKYMŲ KLUBAS“	180
XXVII SKYRIUS. TUŠTYBĖ IR ŠIRDGĖLA	186
XXVIII SKYRIUS. NELAIMĖLĖ LELIJŲ MERGELĖ	193
XXIX SKYRIUS. LŪŽIO TAŠKAS ANĖS GYVENIME	201
XXX SKYRIUS. PARENGIAMOJI KLASĖ	209
XXXI SKYRIUS. KUR UPELIS ĮSILIEJA Į UPE	218
XXXII SKYRIUS. LAIMINGŲJŲ SĄRAŠAS	224
XXXIII SKYRIUS. KONCERTAS VIEŠBUTYJE	231
XXXIV SKYRIUS. SEMINARIJOS AUKLĖTINĖ	240
XXXV SKYRIUS. ŽIEMA SEMINARIJOJE	246
XXXVI SKYRIUS. ŠLOVĖ IR SVAJONĖ	250
XXXVII SKYRIUS. ŠIENAUTOJA VARDU MIRTIS	256
XXXVIII SKYRIUS. KELIO VINGIS	262

„Anė iš Žaliastogių“ – nepavaldi laikui istorija, virpinanti skaitytojų širdis jau daugiau nei šimtmetį. Ši literatūros klasika laikoma pačiu garsiausiu kanadiečių rašytojos Lucy Maud Montgomery (1874–1942) kūriniumi ir viena labiausiai parduodamų knygų visame pasaulyje iki šiol. Istorija ne kartą ekranizuota.

Anė Šerli – našlaitė, vaikystėje nepatyrusi globos ir meilės. Tačiau gyvenimas ją apdovanojo nepaprasta dovana – turtinga vaizduote, kuri merginai leidžia viską priimti atvira širdimi. Anė negali nesižavėti ją supančiu pasauliu, kaip ir skaitytojai negali nesižavėti šia užburiančia raudonplauke mergaite.

Redaktorė Giedrė Kmitienė
Korektorė Goda Baranauskaitė-Dangovienė
Maketavo Miglė Dilytė
Tiražas 3000 egz.
Išleido leidykla „Niekorimto“
Dūmų g. 3A, LT-11119 Vilnius
www.niekorimto.lt
Spausdino UAB BALTO print
Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius